

Lenny: Nejsem už tolik spoutaná představou, kterou o mně mají jiní
Str. 14

CAFÉ

Kate Winsletová zraje a září nejen jako vyšetřovatelka Mare z Easttownu
Str. 18

PRÁVO ◇ ČTVRTEK 24. ČERVNA 2021

STRANA 13

Alena Mornštajnová: Listopád je moje nejosobnější kniha

Barbora Cihelková

Co by následovalo, kdyby sametovou revoluci potlačila armáda? Jak by vypadal život v nesvobodě a jaký osud by stihl ty, kteří se režimu v listopadu 1989 postavili? Spisovatelka Alena Mornštajnová (58) se ve své poslední knize nazvané *Listopád* pokusila vykreslit alternativní historii. Při psaní vycházela i ze svých vlastních vzpomínek.

■ **Přiznám se, že pro mě bylo zpočátku obtížné se do *Listopádu* začít. Představa, že by se dějiny v roce 1989 otočily směrem, který popisujete, mi nebyla příjemná. Podvědomě jsem se příběhu vzpírala, dokud jsem ho nepřijala jako fikci. Jak se vám na takovém tématu pracovalo?**

Možná je dobře, že *Listopád* vyvolává i právě takovéto zneklidňující reakce. Je to moje nejosobnější kniha. Příběh hrdinky Maji se podobá mému příběhu. Stejně jako Maja jsem se ani já nedostala na vysokou školu. Udělala jsem si tedy po maturitě státnice z angličtiny a z ruštiny a zkusila to za rok znovu, jenže to opět nevyšlo. Při mateřské jsem pak aspoň dálkově vystudovala dvouletý obor zaměřený na informatiku. To mělo ovšem dost daleko k jazykům a psaní, což byly oblasti, kterým jsem se toužila věnovat.

■ **V jakém rozpoložení vás listopad 1989 zastihl?**

Velmi jsem ho uvítala. Bylo to pro mě docela překvapení. Žila jsem na malém městě, ve Valašském Meziříčí. Nebyli jsme zpočátku moc dobře zpraveni o tom, co se jinde děje. Cítila jsem, že najednou můžu se svým životem naložit, jak chci. I když v šestadvaceti letech už těch dvířek není otevřených tolik jako v osmnácti, obzvlášť když máte rodinu se dvěma dětmi.

Měla jsem dvě malé děti, na demonstrace jsem nechodila

Po revoluci jsem dostala nabídku učit angličtinu a zároveň začala dálkově studovat jazyky, tentokrát už jsem se na vysokou školu dostala. Když moje dcera nastupovala do první třídy, nastupovala jsem já do prvního ročníku filozofické fakulty. Po dokončení studií jsem začala překládat knihy, což byl dobrý trénink pro pozdější vlastní psaní. Rok 1989 mi zkrátka otevřel nové možnosti – mohla jsem začít pracovat na tom, abych se živila tím, co mě baví nejvíc. Přesto ještě nějaký čas trvalo, než jsem se dostala k napsání první knihy.

■ **Maja v *Listopádu* skončila za aktivní účast na demonstracích ve vězení. Mohl by se podobně odvíjet i váš život v případě, že by rok 89 přinesl místo svobody utužení režimu?**

Myslím si, že ne. Protože jsem měla dvě malé děti, na žádné demonstrace jsem nechodila. Ale rozhodně bych nevystudovala vysokou školu, neučila angličtinu. Skončila bych nejspíš někde v kanceláři. Možná bych začala psát, ale psala bych třeba pohádky pro děti. Což, mimochodem, píšu teď taky a dělám to ráda, ale je to pro mě především oddech mezi psaním dospěláckých knih, ne hlavní profesní náplň. Nevím, jestli bych se dokázala spokojit s tím, že víc mít nelze. Asi bych byla životem trochu

Nejprodávanejší česká spisovatelka. Její poslední román *Listopád* vyšel ve stotisícovém nákladu.

O Aleně Mornštajnové se říkalo, že je Michal Viewegh (na fotce vpravo) v sukních. Dnes se dá říct, že ho předčila.

otrávená, jak už to tak bývá, když člověk nemůže naplnit svá přání.

■ **Přemýšlela jste naopak o tom, jak by váš život vypadal, kdybyste se do svobody už narodila?**

Nad tím jsem přemýšlela hodně. Ráda cestuju, takže myslím, že bych se už jako velmi mladá rozjela do zahraničí, procestovala bych kus světa a jazyků asi uměla víc. Možná bych nepotkala

svého muže, což by byla škoda. Svou rodinu mám hodně ráda. Povedla se mi, jsem na ni hrdá ještě víc než na svoje knížky.

■ **Která z knih se vám psala nejnásledněji?**

Obecně se mi nepíše snadno. Každou svou knihu se snažím napsat jinak. Třeba *Slepu mapu* jsem psala jako lineární rodinnou sagu. *Hotýlek* jsem chtěla na-

psat jako mozaiku doby a lidských příběhů, které do sebe budou zapadat. Těch příběhů jsem tehdy byla plná, proto mi šlo psaní nejsnáze. Naopak *Hana* byla těžké psaní, jednak kvůli spoustě rešeršování, jednak kvůli těžkému tématu, které nelze jen tak dostat z hlavy.

Nad *Listopádem* bylo potřeba dost přemýšlet, ale na druhou stranu jsem mohla popustit uzdu fantazii, protože

jsem psala o něčem, co se vlastně nestalo. Zároveň jsem tu fantazii musela trochu krotit, aby popsané odpovídalo tomu, jak by se to reálně mohlo odehrát, abych neskouzla k fantasmagorii.

■ ***Listopád* má otevřený konec. Čtenář se musí s druhou hrdinkou Magdalenou rozloučit ve chvíli, kdy o komunistickém režimu začala pochybovat, její příběh by ale mohl pokračovat různými směry. Uvažovala jste i o jiném, jednoznačnějším zakončení?**

Ty otevřené konce jsou v knize dva. Jako otevřený totiž vidím i příběh Maji. Jak při nelegálním přechodu hranice dopadla, není tak jasné, jak se může na první pohled zdát. Závěr příběhu jsem měla vymyšlený od samého začátku, ale musím říct, že jak jsem se s oběma hrdinkami sžívala a Maju začínala mít víc a víc ráda, toužila jsem jí dopřát lepší osud. Proto jsem nakonec zvolila závěr, který otvírá víc možností.

Rodina se mi povedla, jsem na ni hrdá ještě víc než na svoje knížky

■ **Chystáte nějaké další historické téma?**

Napsala jsem teď knížku pro děti a taky dopisuju takové ty restíky, třeba různé povídky pro časopisy, které jsem naslibovala v době, kdy jsem pracovala na *Listopádu* a na nic moc jiného neměla čas. Zároveň přirozeně přemýšlím, co budu psát dál. Chtěla bych, aby to bylo něco optimističtějšího. Jestli bude další kniha ze současnosti nebo minulosti, to zatím nevím a ani to nevnímám jako zásadní věc. Obecně na historických tématech netrvám, ostatně i *Listopád* končí v roce 2019. Historie mi ale připadá podstatná pro pochopení současnosti.

■ **Nakladatelství Host *Listopád* vydalo v obrovském, stotisícovém nákladu. Překvapilo vás to?**

Rozhodně ano. Že kniha vyjde v takovém nákladu, jsem se dověděla až z tisku. *Listopád* už se prodává i do zahraničí.

■ **Udržujete si přehled o tom, do kolika jazyků byly vaše knihy přeloženy?**

Hana byla přeložena do sedmnácti jazyků – angličtiny, němčiny, polštiny, maďarštiny, nizozemštiny, turečtiny, makedonštiny, srbštiny, arabštiny a dalších. Žádná z mých knih tolik překládů nemá. Věřím, že *Listopád* může být pro zahraniční čtenáře také zajímavý, a to nejen pro ty z východoevropských zemí, kde mají s totalitním režimem zkušenosti.

■ **První kniha vám vyšla, až když vám bylo padesát let. Říkala jste ale, že s vědomím, že chcete psát, jste žila už dávno. Kde se vzalo?**

Myslím, že už jsem se s tím narodila. Vyrůstala jsem v rodině, kde se hodně četlo, teta byla učitelka češtiny. Měli jsme doma kvalitní literaturu – Erbeny, Němcovou. Vyrůstala jsem s pocitem, že knihy k životu patří. Vlastně i jazyky jsem chtěla studovat, protože jsem překládání viděla jako cestu k vlastní tvorbě. Před rokem 89 žádné kurzy tvůrčího psaní nebyly.

Když mě oslovili, jestli bych do kurzu tvůrčího psaní nešla učit, řekla jsem – nezlobte se, já to neumím. Samozřejmě, že od té doby, co píšu, už jsem se ledasco naučila. Třeba i tím, že mi kritici něco vyčetli v recenzích. Řekla jsem si – aha, to by tam asi mělo být. (směje se) Nikdo mi nevysvětloval, jak postavit příběh, jak vytvořit postavu nebo jak se tvoří atmosféra. Na všechno jsem si musela přijít sama.